

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการ

เยียวยาใจโดยกลุ่มคิลานธรรม*

A POTENTIAL DEVELOPMENT MODEL OF FACILITATOR MONKS FOR MIND REMEDIES OF GILANADHAMMA

พระมหาประสิทธิ์ ญาณปทีโป (แก้วศรี)

Phramaha Prasit Ñāṇappadipo (Kaewsri)

สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

Institute of Trainer Monk Development, Thailand.

E-mail: prasit008@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการอบรมของกลุ่มคิลานธรรม ในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) 2) เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการอบรมในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) โดยกลุ่มคิลานธรรม และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการการอบรมของกลุ่มคิลานธรรมในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม (Focus group) แบบสะท้อนคิดของผู้เข้าอบรม และสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในกระบวนการอบรมในการเก็บข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า

ความพึงพอใจต่อโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร “สมณะสัมมนา เพื่อชีวิตดีงาม ครั้งที่ 4” โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.3) และผลการวิจัยถอดบทเรียน สรุปเป็นประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นได้แก่ บุคลิกวิทยากร เทคนิคกระบวนการ และผลลัพธ์ ดังนี้ 1) บุคลิกวิทยากร คือ บุคลิกภาพของ พระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมที่เป็นผู้นำกระบวนการมีคุณสมบัติด้าน ความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับ ความประพฤติสะท้อนถึงความเป็นผู้มีจิต

* Received 7 April 2019; Revised 26 April 2019; Accepted 26 April 2019.

เมตตา มีทักษะการทำงานเป็นทีม รักษาศีลจรรยาวัตรในความเป็นพระสงฆ์ที่ ดีงาม 2) เทคนิค กระบวนการ คือ กระบวนการของวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมที่ได้นำมาสร้างให้เกิดกระบวนการ เรียนรู้ซึ่งประกอบไปด้วย เทคนิคน้ำชาภาวนา สุนทรียะสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง สื่อ ภาพยนตร์ การบรรยาย การสรุปประเด็น และการเจริญจิตภาวนา 3) ผลลัพธ์ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ เกิดความรู้ใหม่ ได้ฝึกทักษะการฟังและการสื่อสาร ได้ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ค้นพบตัวตน ได้เป็นอย่างดี เกิดเครือข่ายกัลยาณมิตรสงฆ์

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, พระวิทยากร, เยียวยาใจ

Abstracts

The purposes of this research were: 1) to study the training process of the Gilanadhamma Group in the project to strengthen potentiality of the venerable speaker (Venerable Seminar 4) 2) to lesson learned the training process in the project to strengthen potentiality of the venerable speaker (Venerable Seminar 4) by the Gilanadhamma Group and 3) to present the training model of the Gilanadhamma Group in the project to strengthen potentiality of the venerable speaker (Venerable Seminar 4). Using qualitative research by using in-depth interviews and focus group discussions of participants, and participatory observation in the training process in data collection

The results of research were found as follows:

Satisfaction with the project to strengthen potentiality of the venerable speaker (Venerable Seminar 4), in the overall at a high level ($\bar{x}$ = 4.3) and research results, lessons learned summarize in 3 important issues, including personalities, speakers Techniques, processes and results are as follows: 1) Personality: the personality of the venerable speaker, the Gilanadhamma group who is the leader of the process, has knowledge, capability is accepted,

behavior reflects the kindness, have teamwork skills, keeping the sacredness in the monkhood. 2) The process technique: is the process of the speaker of the Gilanadhamma group which has been used to create the learning process which consists of the technique of tea prayer, aesthetic conversation, deep listening, movie media, lectures, summarizing issues and spiritual pray. 3) The result: is what happens to the monks who participate in the activity, including new knowledge, practice listening and communication skills, Learning through direct experience, discovered the identity, get a good model, has a network of friendly Sangha.

Keywords: Potential development, Facilitator Monks, Mind Remedies.

บทนำ

ความทันสมัยของเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายประการ ด้านบวกคือ ทำให้การดำเนินชีวิตมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น แต่ในด้านลบก็นำไปสู่ปัญหาทางสังคมที่ซับซ้อนรุนแรงยิ่งขึ้นเช่นกัน ค่านิยมและวิถีคิดของคนก็ถูกสภาพสังคมบีบคั้นจนเปลี่ยนไปจากสมัยก่อนมาก ทำให้การทำงานของพระสงฆ์ที่เผยแพร่ธรรมะสู่ประชาชนต้องมีการปรับตัว ปรับวิธีการนำเสนอที่แตกต่างจากอดีต ทั้งนี้เพื่อให้เข้าถึงคนทุกเพศทุกวัยในสมัยนี้

กลุ่มเพื่อชีวิตดิงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ จึงได้จัดโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) ขึ้น โดยทำเป็นโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากพระวิทยากรหรือวิทยากรที่มีประสบการณ์มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้การอบรมแก่พระวิทยากรกลุ่มเพื่อชีวิตดิงามและเครือข่าย

โครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) มีเป้าหมายสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์อันดีต่อกันและกันของพระวิทยากรกลุ่มเพื่อชีวิตดิงาม ได้ทบทวนแลกเปลี่ยนและมีประสบการณ์ที่ถอดบทเรียนร่วมกัน เสริมทักษะที่จำเป็นต่อการทำหน้าที่ในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสร้างพระวิทยากรรุ่นใหม่ขึ้นมาสานต่องานพระศาสนา กลุ่มเพื่อชีวิตดิงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและความมั่นคงแห่ง

สถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ ได้จัดโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากรขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากรให้มีความรู้และทักษะการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) เพื่อสร้างพระวิทยากรรุ่นใหม่ขึ้นมาสานต่องานพระศาสนา และภารกิจของสำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์

โครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) ได้ขยายเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มศิลาธรรม ซึ่งเป็นพระวิทยากรกระบวนการที่มีประสบการณ์ในด้านการเยียวยาใจผู้ป่วย และญาติผู้ป่วยที่มีความทุกข์ทั้งทางกายและทางใจ ประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม จึงถึงว่าเป็นกลุ่มพระสงฆ์ที่มีคุณภาพ องค์ความรู้ด้านการบูรณาการจิตวิทยา และพุทธธรรมเพื่อการเยียวยาใจ เป็นสิ่งที่ควรแก่การเรียนรู้และฝึกฝนสำหรับพระสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันพัฒนาพระวิทยากรเป็นองค์กรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ พระวิทยากรและพระสงฆ์ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการสั่งสมและการจัดการองค์ความรู้ที่นำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพการทำงานเพื่อการของพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การถอดบทเรียน ถือว่าเป็นแนวทางในการสกัดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นเพื่อสรุปและวิเคราะห์ให้ได้แนวทางการนำไปใช้ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ ต้องมีการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) โดยมีผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefit) มีความไว้วางใจทั้งตนเองและผู้อื่น (Trust) และมีการเรียนรู้ (Learning) (อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล, 2560) รูปแบบการถอดบทเรียนโดยทั่วไปมี 2 รูปแบบ คือ 1) การถอดบทเรียนเฉพาะประเด็น เป็นการถอดบทเรียนที่เน้นเฉพาะกิจกรรมสำคัญของโครงการ และสามารถนำผลการถอดบทเรียนจากกิจกรรมนั้นๆไปใช้ประโยชน์ในพัฒนาโครงการให้ประสบความสำเร็จในอนาคต (Best Practice) 2) การถอดบทเรียนทั้งโครงการ เป็นการถอดบทเรียนทั้งระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ความเป็นมาของโครงการ กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์เมื่อสิ้นสุดโครงการ (เลิศชาย ปานมูข, 2560) เทคนิคการวิจัยเพื่อการถอดบทเรียนจึงเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งจะช่วยให้การจัดการความรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเต็มศักยภาพ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะใช้กลไกของการถอดบทเรียน ทำการสรุปและวิเคราะห์กระบวนการอบรมของกลุ่มศิลาธรรม ในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) เพื่อถอดบทเรียนสรุป องค์ความรู้จากกระบวนการของกลุ่มศิลาธรรม จึงได้

ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากร:กระบวนการเยียวยาใจโดยกลุ่มศิลาธรรม เพื่อถอดบทเรียนโครงการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) กรณีกระบวนการเยียวยาใจโดยพระวิทยากรกลุ่มศิลาธรรม ให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการความรู้ของสถาบันพัฒนาพระวิทยากรและเป็นประโยชน์ต่อการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการอบรมของกลุ่มศิลาธรรม ในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4)
2. เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการอบรมในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) โดยกลุ่มศิลาธรรม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการการอบรมของกลุ่มศิลาธรรมในโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4)

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้การศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยแบบวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อทำการประเมินโครงการและกระบวนการอบรมของพระวิทยากรกลุ่มศิลาธรรม ด้วยการใช้แบบประเมิน เป็นการวิจัยโดยใช้วิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative research) และใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เพื่อการถอดบทเรียนของกระบวนการเยียวยาใจที่ใช้เป็นแนวในการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้เข้าอบรม จำนวน 42 รูป วิทยากรกระบวนการกลุ่มศิลาธรรม จำนวน 12 รูป โดยเข้าร่วมสังเกตการณ์ในกิจกรรมการอบรมเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรของกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) ณ ค่ายอารยาภีวฑ์ จังหวัดสุพรรณบุรี ระหว่างวันที่ 25-30 พฤษภาคม 2560

การออกแบบการวิจัยด้วยวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative research)

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือแบบวัดความพึงพอใจ การจัดทำร่างแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามและพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละข้อเป็นตัวแทนพฤติกรรมที่ต้องการวัด จากนั้นก็ปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสอบถามฉบับร่าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ

การออกแบบการวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design)

เป็นการออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพประกอบด้วย การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสังเกตภาคสนามและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อตอบทเรียนโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร (สมณสัมมนาครั้งที่ 4) ซึ่งมีพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมเป็นวิทยากรกระบวนการ อันเป็นวัตถุประสงค์ข้อคำถามการวิจัย

การกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดย เข้าร่วมสังเกตการณ์ในกิจกรรมการอบรมเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรของกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม (สมณสัมมนาครั้งที่ 4) ณ ค่ายอารยาภิวัตน์ จังหวัดสุพรรณบุรี ระหว่างวันที่ 25-30 พฤษภาคม 2560 ซึ่งมีพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมเป็นกระบวนการ ซึ่งระหว่างนั้นก็ได้สนทนาแบบไม่เป็นทางการกับผู้เข้าอบรมถึงกระบวนการอบรม ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าอบรมเอง เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการแล้วก็ได้แจกแบบประเมิน พร้อมทั้งสัมภาษณ์ผู้เข้าอบรม ตามระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งได้แสดงขั้นตอนต่างๆ ตามตาราง ดังนี้

ช่วงการศึกษา	ประเด็นสัมภาษณ์และแนวทางการดำเนินงานวิจัย
ระยะที่ 1 สังเกตกระบวนการอบรม ณ ค่ายอารยาภิวัตน์ จังหวัดสุพรรณบุรี ระหว่างวันที่ 25 – 30 พฤษภาคม 2560 และสัมภาษณ์ผู้เข้าอบรมระหว่างดำเนินกิจกรรม กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)	1. ลักษณะบุคลิกของพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรม (สัมภาษณ์,สังเกต) 2. รูปแบบกระบวนการอบรมเพื่อการเยียวยาใจของพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรม (สัมภาษณ์,สังเกต)

ช่วงการศึกษา	ประเด็นสัมภาษณ์และแนวทางการดำเนินงานวิจัย
ระยะที่ 2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกต แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป	3. ผลจากการอบรมตามรูปแบบกระบวนการของพระวิทยากรกลุ่มศิลาธรรม(สัมภาษณ์,สังเกต) 1. ถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียด 2. จัดเตรียมข้อมูล ที่ได้จากการจดบันทึกหรือการสังเกตช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล 3. จัดหมวดหมู่ข้อมูล (category) และทำดัชนีข้อมูล(Indexing) โดยเลือกคำบางคำมาใช้ในการจัดหมวดหมู่และสรุปเป็นประโยคหรือแนวคิด (Concept) 4. ทำการสรุปข้อมูลเป็นข้อ โดยเขียนข้อสรุปแต่ละเรื่อง ลดข้อมูลที่ไม่ต้องการออก
ระยะที่ 3 การนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาจัดหมวดหมู่และสรุปเพื่อเตรียมการสังเคราะห์ตามกรอบการวิจัยและสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจของกลุ่มศิลาธรรม	1. ผลการสังเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนด 2. ผลการสังเคราะห์ประกอบการสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจของกลุ่มศิลาธรรม
ระยะที่ 4 นำรูปแบบที่สร้างขึ้น นำเสนอที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงและพัฒนา ก่อนจะสร้างคู่มือเพื่อสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ (Model)	1. นัดผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสนทนากลุ่ม Focus group 2. ดำเนินการสนทนากลุ่ม Focus group 3. พัฒนารูปแบบ(Model)ที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ 4. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจของกลุ่มศิลาธรรมฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ผู้รับการอบรมจำนวน 31 รูป มีความพึงพอใจในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 100.0 และพบว่า ระยะเวลาที่เหมาะสม คือ 5 วันขึ้นไป จำนวน 15 รูป คิดเป็นร้อยละ 48.4 และระยะเวลา 3 วัน 2 คืน จำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 41.9

ความพึงพอใจต่อโครงการเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากร “สมณะสัมมนา เพื่อชีวิตดีงาม ครั้งที่ 4” โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.3$) และเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ พระวิทยากรหลักมีความเป็นกัลยาณมิตร นำเคารพเลื่อมใส ($\bar{X} = 4.6$) รองลงมาคือ สถานที่เหมาะสมแก่การประกอบกิจกรรม, พระวิทยากรหลักมีความรู้ความเข้าใจในหัวข้อที่บรรยายและพระวิทยากรหลักมีรูปแบบการบรรยายที่น่าสนใจ เหมาะสมกับเนื้อหา ($\bar{X} = 4.5$) และ รูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมกับสมณะเพศ ($\bar{X} = 4.4$) ตามลำดับ

จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการนำไปใช้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.1$) และเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ได้รับความรู้แนวคิด ทักษะ ประสบการณ์ใหม่สำหรับการอบรมและการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = 4.2$) รองลงมาคือ สามารถนำสิ่งที่ได้รับจากโครงการไปใช้ในชีวิตและการปฏิบัติงานได้จริง ($\bar{X} = 4.1$)

ด้านกิจกรรมกระบวนการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.3$) และเรียงจากมากไปหาน้อย คือ รูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมกับสมณะเพศ ($\bar{X} = 4.4$) รองลงมาคือ กิจกรรมส่งเสริมการเป็นพระวิทยากรที่ดี ครองสมณะเพศดีงาม ($\bar{X} = 4.3$) และ กิจกรรมเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของผู้เข้าร่วม ($\bar{X} = 4.1$)

ด้านพระวิทยากร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.5$) และเรียงจากมากไปหาน้อย คือ พระวิทยากรหลักมีความเป็นกัลยาณมิตร นำเคารพเลื่อมใส ($\bar{X} = 4.6$) รองลงมาคือ พระวิทยากรหลักมีความรู้ความเข้าใจในหัวข้อที่บรรยาย และพระวิทยากรหลักมีรูปแบบการบรรยายที่น่าสนใจ เหมาะสมกับเนื้อหา ($\bar{X} = 4.5$)

2. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจของกลุ่มศิลาธรรมจากการศึกษาสรุปเป็นประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นได้แก่ บุคลิกวิทยากร เทคนิคกระบวนการ และผลลัพธ์

บุคลิกวิทยากร (Input) คือ บุคลิกภาพของพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมที่เป็นผู้นำกระบวนการมีคุณสมบัติด้าน ความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับ ความประพฤติสะท้อนถึงความเป็นผู้มีจิตเมตตา มีทักษะการทำงานเป็นทีม รักษาศีลาจารวัตรในความเป็นพระสงฆ์ที่ดีงาม

เทคนิคกระบวนการ (Process) คือ กระบวนการของวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมที่ได้นำมาสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบไปด้วย เทคนิคน้ำชาภาวนา สุนทรีสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง สื่อภาพยนตร์ การบรรยาย การสรุปประเด็น และการเจริญจิตภาวนา

ผลลัพธ์ (Output) คือ สิ่งที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ เกิดความรู้ใหม่ ได้ฝึกทักษะการฟังและการสื่อสาร ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงในกระบวนการ ค้นพบตัวตน ได้แบบอย่างที่ดีจากวิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรม นำไปสู่การสร้างเครือข่ายกัลยาณมิตรสงฆ์เพื่อสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจโดยกลุ่มคิลานธรรม พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพอใจในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบัญชา จำปารักษ์และคณะ (บัญชา จำปารักษ์ และคณะ, 2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพการสอนวิชาธรรมะภาคปฏิบัติ” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพ การสอนของอาจารย์อยู่ในระดับมาก ซึ่งส่วนสำคัญก็คือบุคลิกลักษณะของพระวิทยากร อันเป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ที่สำคัญ ซึ่งบุคลิกภาพของพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมที่เป็นผู้นำกระบวนการมีคุณสมบัติด้าน ความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับ ความประพฤติสะท้อนถึงความเป็นผู้มีจิตเมตตา มีทักษะการทำงานเป็นทีม รักษาศีลาจารวัตรในความเป็นพระสงฆ์ที่ดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับ (พระครูสาธกธรรมวิจิตร (อนันต์ ฉนทกาโม), 2557) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเทศน์มหาชาติในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ซึ่งพบว่า พระนักเทศน์ ควรมีลีลาในการเทศน์ ท่วงทำนอง มีการใช้ภาษาและการออกเสียงที่ชัดเจน มีความเข้าใจ และแม่นยำในเนื้อหาที่เทศน์เป็นอย่างดี มีการสอดแทรกประยุกต์เนื้อหาเปรียบเทียบกับปัจจุบัน มีบุคลิกภาพน่าเลื่อมใสศรัทธาสมควรแก่สมณะสาธูป สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการมีบุคลิกภาพที่ดีของพระวิทยากรหรือพระนักเผยแผ่ มีผลต่อความรู้สึกลื่อมใสศรัทธาของคนได้ ซึ่งตัวพระสงฆ์

เองจะต้องตระหนักรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองด้านนี้ด้วย ดังที่ (พระครูสมุทรประภากร (เฉลิม ปภงโกโร), 2557) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองของพระอุปัชฌาย์ โดยการพัฒนาศักยภาพคุณสมบัติของพระอุปัชฌาย์ พัฒนาศักยภาพด้านจริยธรรมของพระอุปัชฌาย์ และพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำของ พระอุปัชฌาย์ โดยการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ให้มีคุณสมบัติตามพระธรรมวินัย คือมีศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัศนะ มีศรัทธา มีhiri โอตัมปะ มีความเพียร มีสติ มีมารยาทงดงาม เป็นสัมมาทิฐิ พระอุปัชฌาย์มีจริยาความเรียบร้อยดีงาม และเป็นที่น่าศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป มีความเอื้อเฟื้อ สังวร ประพฤติตามพระธรรมวินัย และกฎหมายเหมาะสมอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างอันดีของสังฆวิहारิก มีภาวะความเป็นผู้นำสูงในการปกครองดูแลคณะสงฆ์

กระบวนการหรือเทคนิคในการอบรม (Process) ผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจโดยกลุ่มคิลานธรรม ครั้งนี้พบว่า กระบวนการของวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมที่ได้นำมาสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบไปด้วย เทคนิคน้ำชาภาวนา สุนทรียสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง สื่อภาพยนตร์ การบรรยาย การสรุปประเด็น และการเจริญจิตภาวนา ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณที่ พบว่า ด้านกิจกรรมกระบวนการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นกระบวนการที่ได้รับการพัฒนาหรือบูรณาการระหว่างจิตวิทยาและพุทธธรรม เพื่อสร้างเป็นกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เข้าอบรมได้สัมผัสการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ (นรินทร์ สังข์รักษา, 2555) ได้ศึกษาเรื่องถอดบทเรียนจากโครงการค่ายเรียนรู้คุณธรรมนำชีวิตพอเพียงปี 2550-2553 ที่พบว่า การเรียนรู้มี 3 รูปแบบ คือ 1) การเรียนรู้จากภายใน ได้แก่ จากการปฏิบัติจริง และจากการแก้ปัญหา และ 2) การเรียนรู้จากภายนอกได้แก่ สถาบันการศึกษา สื่อ หน่วยงานราชการต่างๆ และ 3) การเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งกระบวนการ การเรียนรู้จากภายในและภายนอก และสอดคล้องกับการวิจัยของ (ประทีป พิษทองกลาง, 2556) ที่ได้ศึกษารูปแบบการปฎิภาซเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร สำหรับรูปแบบการปฎิภาซเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างศรัทธา (Faith Development) 2) สนทนาเปิดใจ (Mental Development) 3) เสริมธรรมเสริมปัญญา (Wisdom Development) 4) แสวงหา

สันติ (Peace Development) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะเป็นฐานสำคัญให้กับพระที่เข้าอบรมได้ฝึกเพื่อที่จะเป็นพระวิทยากรที่สามารถนำกระบวนการดังกล่าวไปใช้ให้เกิดผลอันเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ดังที่ (พระปณต คุณวุฒโฒ (อิสรกุล), 2554) ได้ทำการศึกษาผลของการเยียวยาความเศร้าโศกของผู้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักด้วยกิจกรรมทางพุทธศาสนา และการปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยา ค้นพบว่า รูปแบบกิจกรรมเชิงพุทธจิตวิทยาสามารถนำมาประยุกต์ร่วมกับการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา เพื่อช่วยลดความเศร้าโศกเนื่องจากการสูญเสียผู้เป็นที่รักได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะสะท้อนถึงผลลัพธ์ของกระบวนการดังที่ปรากฏตามผลการวิจัย

ผลลัพธ์ (Output) สิ่งที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคิดว่ากระบวนการและความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมอบรมสามารถที่จะนำไปใช้ได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.1$) ได้แก่ เกิดความรู้ใหม่ ได้ฝึกทักษะการฟังและการสื่อสาร ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงในกระบวนการ ค้นพบตัวตน ได้แบบอย่างที่ดีจากวิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรม นำไปสู่การสร้างเครือข่ายกัลยาณมิตรสงฆ์เพื่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ (ประทีป พิษทองกลาง, 2556) ที่ได้นำรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร ไปทดลองใช้ซึ่งผลจากการทดลองใช้ทำให้เกิดการตระหนักรู้ รู้จักใช้เหตุผลสามารถคิดไตร่ตรองปัญหา สืบสาวหาสาเหตุต่างๆ และสามารถเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อตนเอง ผู้อื่นและส่วนรวม ทำให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของคนอื่น และมีการแสดงออกที่ให้ความช่วยเหลือและร่วมมือ คำนึงถึงผู้อื่นด้วยความจริงใจ ทำให้เกิดกำลังใจและมีท่าทีในการเผชิญความจริงต่าง ๆ ได้เหมาะสมยิ่งขึ้น นำไปสู่การตระหนักรู้ในคุณค่าของชีวิตตนเอง และการทำดีเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

สรุป

มนุษย์เมื่อเกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นนอกจากจะมีผลกระทบต่อร่างกายแล้ว ยังมีผลกระทบต่อด้านจิตใจด้วย การดูแลในด้านจิตใจจึงมีความสำคัญมาก กระบวนการอบรมของกลุ่มศิลาธรรม เป็นการผสมผสานกันระหว่างแนวคิดทางจิตวิทยาและพุทธธรรม เป็นแนวทางเพื่อการเยียวยาใจของคนที่กำลังมีความทุกข์ โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมผสมผสานกับการ

บรรยายเชิงทฤษฎี ทำให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติพัฒนาทักษะไปด้วยพร้อม ๆ กัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการศึกษาที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากร:กระบวนการเยียวยาใจโดยกลุ่มคิลานธรรม อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนาครั้งที่ 4) สามารถที่จะพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ด้านการจัดกระบวนการเพื่อการเยียวยาใจได้ จึงเสนอแนะให้มีการสัมมนาพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้มีการขยายวงหรือพื้นที่ออกไปสู่พระธรรมวิทยากรส่วนภูมิภาค ที่มีความสนใจเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 จากผลการศึกษาที่พบว่า กระบวนการเยียวยาใจโดยพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมสามารถเสริมสร้างศักยภาพพระวิทยากรด้านกระบวนการเยียวยาผู้ป่วยหรือญาติผู้ป่วยได้ดี จึงเสนอแนะว่า ควรทำการวิจัยกระบวนการของกลุ่มอื่น ๆ ด้วยเพื่อเป็นองค์ความรู้และสร้างความหลากหลายให้กับพระวิทยากรที่จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่และสร้างประโยชน์ต่อประชาชนต่อไป

2.2 จากผลการศึกษาเป็นการพบผลการศึกษาระหว่างกระบวนการ ซึ่งน่าจะมีการติดตามและประเมินผลต่อไปหรือทำวิจัยต่อไปอีกในเวลา 1-3 เดือน เพื่อศึกษาผลจากการนำไปปฏิบัติใช้ในสถานการณ์จริงของผู้ผ่านการอบรมว่ามีระดับความสำเร็จหรือปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากรกระบวนการเยียวยาใจโดยกลุ่มคิลานธรรม เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพพระวิทยากร (สมณะสัมมนา ครั้งที่ 4) ประจำปี พ.ศ.2560 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 25-26 พฤษภาคม 2560 ณ ค่ายอารยาภิวัตน์ อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีพระวิทยากรกลุ่มคิลานธรรมเป็นกระบวนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งโครงการนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบัน

พัฒนาพระวิทยากร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับพระสงฆ์ในด้านที่จำเป็นต่อการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

เอกสารอ้างอิง

- นรินทร์ สังข์รักษา. (2555). ถอดบทเรียนจากโครงการค่ายเรียนรู้คุณธรรมนำชีวิตพอเพียง ปี 2550-2553 . วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2555), 56-57.
- บัญชา จำปารักษ์ และคณะ. (2553). การประเมินประสิทธิภาพการสอนวิชาธรรมะภาคปฏิบัติ. ใน รายงานการวิจัย (หน้า ก-ข). สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประทีป พิษทองกลาง. (2556). รูปแบบการปฎิภาาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร. ใน พุทธศาสตร์ดุขฎฐิบัณฑิต (สาขาพระพุทธศาสนา) (หน้า 159). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสมุทรประภากร (เฉลิม ปภังกร). (2557). การพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสาธกธรรมวิจิตร (อนันต์ ฉันทกาโม). (2557). การพัฒนาการเทศน์มหาชาติในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปณต คุณจุฑาโฒ (อิสกุล). (2554). ผลของการเฝ้าวยาความเศร้าโศกของผู้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและการปฎิภาาเชิงพุทธจิตวิทยา. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย ปีที่ 56 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2554), 403-411.
- เลิศชาย ปานมุข. (27 กรกฎาคม 2560). แนวทางการถอดบทเรียนงาน/โครงการ/กิจกรรม. เข้าถึงได้จาก <http://www.lertchaimaster.com/forum/index.php?topic=47.0>

อุทัยทิพย์ เจียวิวรรณกุล. (28 กรกฎาคม 2560). กิจกรรมถอดบทเรียน: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. เข้าถึงได้จาก <http://www.elearning.ns.mahidol.ac.th/km/index.php/lo-and-km/70-2015-03-21-02-20-05>